

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

**САВРЕМЕНИ ПРАВНИ ПРОМЕТ
И УСЛУГЕ**

**Уредник
МИОДРАГ МИЋОВИЋ**

**Крагујевац
2018.**

САВРЕМЕНИ ПРАВНИ ПРОМЕТ И УСЛУГЕ

Зборник реферата са Међународног научног скупа одржаног 25. маја 2018. године, на Правном факултету у Крагујевцу.

Међународни научни одбор Мајског саветовања:

Проф. др Мирослав Миловић, Филозофски факултет Универзитета у Бразилији; Проф. др Маркус Фаро де Кастро, Правни факултет Универзитета у Бразилији; Проф. др Данче Манолева-Митровска, Правни факултет "Јустинијан I", Универзитета "Кирил и Методије" Скопље; Проф. др Миха Јухарт, Правни факултет Универзитета у Љубљани; Проф. др Хрвоје Качер, Правни факултет Свеучилишта у Сплиту; Проф. др Един Ризвановић, Правни факултет Универзитета "Џемал Биједић" у Мостару; Проф. др Снежана Миладиновић, Правни факултет Универзитета Црне Горе; Проф. др Миодраг Мићовић, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу

ИЗДАВАЧ: Правни факултет Универзитета у Крагујевцу
Јована Цвијића 1, 34000 Крагујевац
Тел: (034) 306 510
телефакс: (034) 306 540
е-пошта: faculty@jura.kg.ac.rs
веб: <http://.jura.kg.ac.rs>

РЕЦЕНЗЕНТИ Проф. др Хрвоје Качер
Проф. др Снежана Миладиновић
Проф. др Миодраг Мићовић

ЗА ИЗДАВАЧА: Проф. др Драган Вујисић

УРЕДНИК: Проф. др Миодраг Мићовић

ШТАМПА: Графичка радња "Кварк", Краљево

ТИРАЖ: 100

ISBN 978-86-7623-081-5

Штампање Зборника подржало Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије

*Др Владимир Козар, ванредни професор
Правног факултета за привреду и правосуђе
Универзитета Привредна академија у Новом Саду
Др Немања Алексић, адвокат, Нови Сад*

*УДК: 347.736/.739
DOI: 10.46793/XIVMajsko.919K*

ЗАБРАНА ИЗВРШЕЊА И НАМИРЕЊА КАО ПРОЦЕСНОПРАВНА ПОСЛЕДИЦА ОТВАРАЊА СТЕЧАЈНОГ ПОСТУПКА

Резиме

Законом о изменама и допунама Закона о стечају¹, који је ступио је на снагу 25. децембра 2017. године, извршене су значајне измене одредаба о законској забрани извршења и намирења као правној последици отварања стечајног поступка, и прописана су нова правила о укидању мораторијума на захтев разлучних и заложних поверилаца. Са посебном пажњом размотрене су новелиране законске одредбе о мораторијуму, којом се уводи забрана повериоцима да остварују своја права у извршном поступку, као поступку индивидуалног извршења. Законска забрана извршења и намирења односи се и на остваривање права разлучних и заложних поверилаца. Међутим, дејство ове забране и на обезбеђене повериоце, окарактерисано је као један од кључних недостатака постојећег стечајног оквира, односно положаја разлучних поверилаца пре новела из 2017. године. Најзначајнија новина јесте временски ограничено укидање мораторијума на период од девет месеци почев од дана објављивања огласа о укидању мере обезбеђења, односно забране извршења (чл. 93а ст. 2), након чега се мера забране извршења и намирења у односу на ту имовину поново успостављена, сагласно чл. 93г који уређује последице пропуштања уновчења имовине од стране разлучног, односно заложног повериоца у законом предвиђеном року. Јер, основни законски текст није прописивао временско ограничење укидања мораторијума. На наведени начин омогућено је разлучном повериоцу, а од новела из 2017 и заложном повериоцу, да своје потраживање реализује кроз извршни поступак, као поступак појединачног извршења, индивидуалним намирењем, или вансудски поступак намирења у складу са чл. 29 – 38. Закона о хипотеци, са истим обележјима, уколико су испуњена два кумулативна услова: 1. да је вредност предметне имовине мања од износа обезбеђеног потраживања и 2. да предметна имовина није од кључног значаја за реорганизацију, односно за продају стечајног

¹ Службени гласник РС, бр. 113/2017

дужника као правног лица. У случају да разлучни, односно заложни поверилац пропусти да уновчи имовину која је предмет решења о укидању мере забране извршења и намирења из чл. 93а или 93б у року од девет месеци од правоснажности решења, стечајни судија по службеној дужности доноси решење којим ће констатовати да је мера забране извршења и намирења у односу на ту имовину поново успостављена

Кључне речи: забрана извршења; мораторијум; хипотека; разлучни поверилац; стечајни дужник; отварање стечајног поступка; имовина; рок; уновчење.

1. Увод – појам и правна природа законске забране извршења, мораторијум и мере обезбеђења

Закон о изменама и допунама Закона о стечају објављен је у *Службеном гласнику РС*, бр. 113/2017 од 17. децембра 2017. године, а ступио је на снагу 25. децембра 2017. године. Овим законом поново се мења и допуњава велики број одредаба законског текста, који је први пут новелиран 2014. године. Новела из 2017. године има 64 члана, укључујући и нове чланове, који су додати у текст закона, а у чл. 65-67. садржи одговарајуће „прелазне и завршне одредбе“, односно „самосталне чланове“ који нису инкорпорисани у основни законски текст, јер нису његове измене и допуне. Извршене су значајне измене одредаба о законској забрани извршења и намирења као правној последици отварања стечајног поступка, која наступа по сили закона, укључујући и нова правила о прекиду и обустави извршног поступка и укидању мораторијума (чл. 93 -93г).

Мораторијум је забрана спровођења индивидуалног принудног извршења на имовини стечајног дужника, у циљу намирења потраживања појединачног повериоца, и наступа обавезно као процесноправна последица даном отварања стечајног поступка или факултативно – ако суд у претходном стечајном поступку одреди меру обезбеђења која садржи такву забрану. У ширем смислу, изван стечајног поступка, појам „мораторијум“ означава привремено одлагање отплате дугова, нпр. појединим категоријама дужника, као што су земљорадници, до чега је дошло у Краљевини Југославији у пролеће 1932, у условима дубоке аграрне и опште економске кризе.²

² „У Краљевини Југославији у пролеће 1932. у условима дубоке аграрне и опште економске кризе, држава прописује да акционарске банке и приватна лица одложе земљорадницима отплату дугова на шест месеци, до жетве. То време је требало искористити за доношење одлуке о коначном решењу проблема несразмере између кризом уништених пољопривредних прихода и нагомиланих финансијских обавеза земљорадника. Међутим, провизорно стање „сељачког мораторијума“ трајаће све до септембра 1936. године. Банке нису биле спремне да се једнострано одрекну својих потраживања од земљорадника, а држава није имала новца да им ова потраживања

Мораторијум штити стечајног дужника дајући му могућност да се консолидује пре него што повериоци почну са наплатом потраживања, као и да би стечајни управник припремио продају имовине дужника када поступак иде у правцу банкрота.³ Тако се губици које за повериоце проузрокује стечај, међу њима равномерно распоређују, ако се наплаћују у истом исплатном реду.⁴ Забрана покретања, односно прекид извршног поступка установљена је зато што би се принудним извршењем погодовало само оним повериоцима са извршном исправом.⁵ Мораторијумом се остварује основни циља стечајног поступка – стављање свих непривилегованих поверилаца (лица која имају необезбеђена потраживања) истог исплатног реда, односно класе у равноправан положај.⁶ То је начин за њихово колективно намирење у зависности од укупне висине њихових потраживања и обима стечајне масе.⁷

Термин "мораторијум" употребљава се за означавање забране извршења и намирења, као правне последице отварања стечајног поступка из чл. 93. ст. 1. Закона о стечају – ЗС, *Службени гласник РС*, бр. 104/2009, 99/2011, 71/2012 (Одлука Уставног суда), 83/2014, 113/2017.⁸ Међутим, забрану извршења и намирења као правну последицу отварања стечајног поступка, која наступа по сили закона, ваља јасно разликовати од мере обезбеђења која може бити одређена у претходном стечајном поступку на основу чл. 62. ст. 2. тач. 4. ЗС (забрана или привремено одлагање спровођења извршења према стечајном дужнику, укључујући и забрану или привремено одлагање које се односи на остваривање права разлучних и заложних поверилаца), а у пракси такође назива "мораторијум". Последице законске забране принудног извршења и ове мере обезбеђења, у суштини су исте – онемогућава се спровођење индивидуалног извршења на имовини стечајног дужника, у циљу намирења потраживања појединачног повериоца. Појам „мораторијум“ правилније је користити за означавање привремене забране спровођења извршења на основу мере обезбеђења, којом се уводи привремено „мировање дугова“ док се не одлучи о предлогу за отварање стечајног поступка, али се у пракси користи и за означавање законске забране извршења, као правне последица отварања стечајног поступка. Термин „мораторијум“ се изван стечајног права користи за

компензира.“ Гњатовић, Д., *О мораторијуму земљорадничких дугова - хронологија једног дуготрајног провизоријума*, Банкарство, бр. 7-8/2011, стр. 10-33

³ Дукић Мијатовић, М., *Водич кроз стечајни поступак*, Нови Сад, 2010, стр. 66.

⁴ Исто, стр. 64.

⁵ Јовановић – Zattila, М., Чоловић, В., *Стечајно право*, Београд, 2007, стр. 70. и 71.

⁶ Мићовић, М., *Привредно право*, Крагујевац, 2010, стр. 138.

⁷ Исто, стр. 138. и 139.

⁸ Обућина, Ј., *Однос претходног стечајног поступка и поступка спровођења извршења ради намирења новчаног потраживања на непокретностима*, Право и привреда, бр. 1-3/2017, стр. 36.

означавање привременог одлагања отплате дугова појединим категоријама дужника, нпр. земљорадницима у условима аграрне кризе и сл.⁹

Дакле, мораторијум може наступити и пре отварања стечајног поступка, као једна од мера обезбеђења коју је суд овлашћен да одреди решењем о покретању претходног стечајног поступка. Наиме, ЗС у чл. 62. прописује мере обезбеђења, које стечајни судија, по службеној дужности или на захтев подносиоца предлога за покретање стечајног поступка, може одредити решењем о покретању претходног стечајног поступка, ради спречавања промене имовинског стања стечајног дужника, односно уништавања пословне документације, ако постоји опасност да ће стечајни дужник отуђити имовину односно уништити документацију до отварања стечајног поступка. Мера обезбеђења (једна или више њих) садржане су у изреци решења о покретању претходног стечајног поступка, као посебни ставови (ст. 1). Према одредби из чл. 62. ст. 2. тач. 4. суд може забранити или привремено одложити спровођење извршења према стечајном дужнику, укључујући и забрану или привремено одлагање које се односи на остваривање права разлучних и заложних поверилаца. Исту меру обезбеђења познавао је и Закон о стечајном поступку из 2004. године под називом "мораторијум."

Забраном индивидуалног у претходном стечајном поступку извршења смањује се могућност будућих побијања правних радњи.¹⁰

ЗС таквом "мером обезбеђења" у суштини уводи привремену забрану повериоцима да остварују своја права у извршном поступку, као поступку индивидуалног извршења, а у светлу предстојеће могућности отварања стечајног поступка као поступка општег (генералног) извршења. На тај начин, омогућава се својеврсно деблокирање рачуна стечајног дужника, јер се забрана односи на спровођење извршења, али се плаћања условљавају сагласношћу стечајног судије или привременог стечајног управника.¹¹ Према чл. 301. ст. 1. Закона о извршењу и обезбеђењу – ЗИО, *Службени гласник РС*, бр. 106/2015, 106/2016 (Аутентично тумачење), 113/2017 (Аутентично тумачење), извршење на средствима на рачуну спроводи се тако што се у решењу о извршењу налаже организацији за принудну наплату да наложи банкама да блокирају рачуне извршног дужника и да пренесу новчана средства на рачун извршног повериоца у висини његовог потраживања.

⁹ У Краљевини Југославији, у јесен 1936. године, влада др Милана Стојадиновића је донела уредбу којом је укинута „сељачки“ мораторијум и предвиђен отпис половине сељачких дугова. Гњатовић, Д., *Привилегована аграрна банка у улози ликвидационе банке*, Банкарство, бр. 9-10/2011, стр. 12-25.

¹⁰ Кордић, Ј., Зечевић, Ђ., Словић, Н., Грчић, Ј., *Коментар Закона о стечају и националних стандарда*, 3 издање, Београд, 2013, стр. 125.

¹¹ Козар, В., Алексић, Н., *Коментар закона о стечају са новелама из 2017. године и судском праксом*, Београд, 2018, стр. 161.

Мораторијум је преузет из Закона о стечајном поступку из 2004. године,¹² а пре тога, у време важења Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији¹³ привременом мером у претходном поступку могла се успоставити само одређена привремена забрана дужнику да предузима одређене правне акте и радње ради обезбеђења потраживања поверилаца, а не и забрана повериоцу да у будућем периоду блокира рачун - дужника мимо одлука стечајног већа, односно по важећем закону – стечајног судије. Институт под називом „мораторијум“ постоји и у поступку споразумног финансијског реструктурирања привредних друштава и предузетника, и означавање мировања дугова на аутономној основи, засновано на уговору између дужника и повериоца који учествују у том поступку.¹⁴

Ове заштитне одредбе у складу су са савременим међународним стандардима и праксом у односу на третман разлучних поверилаца и имовине на којој постоји обезбеђење, а у циљу омогућавања реорганизације дужника. Наведене заштитне мере, уз могућност суспендовања или модификовања мораторијума, примењују се и у каснијем току поступка, односно онда када је након отварања стечајног поступка *ex lege* дошло до забране извршења у циљу намирања потраживања свих, па и разлучних поверилаца. И у овом случају, разлучни повериоци могу под законом утврђеним условима тражити суспензију забране или додатну заштиту за имовину која је предмет разлучних права.

2. Забрана извршења и намирања *ex lege*

Новчано потраживање остварује се принудно у поступку појединачног (индивидуалног) или општег (генералног) извршења.¹⁵ У извршном поступку спроводи се појединачно извршење, док се у стечајном поступку спроводи опште извршење. То значи да се ова два поступка међусобно искључују. Зато је као једна од правних последица стечаја прописано да се од дана отварања поступка стечаја не може против дужника дозволити мера обезбеђења нити принудног извршавања ради намирања потраживања у погледу којих постоји извршна исправа, као и да се прекидају поступци ради обезбеђења и извршења, који су у току. Дакле правна последица стечаја је немогућност принудног извршења на имовини стечајног дужника, као и прекид извршног поступка, из

¹² Закон о стечајном поступку, *Службени гласник РС*, бр. 84/2004, 85/2005, у чл. 47. ст. 1. тач. 4. прописивао је да стечајно веће може изрицањем мере обезбеђења забранити или привремено одложити спровођење извршења према стечајном дужнику, укључујући и забрану или привремено одлагање које се односи на остваривање права разлучних поверилаца - мораторијум.

¹³ *Службени лист СФРЈ* бр. 84/89 и *Службени лист СРЈ* бр. 37/93 и 28/96.

¹⁴ Козар, В., *Правне последице споразумног финансијског реструктурирања привредних друштава*, Право и привреда, бр. 4-6/2012, стр. 236-250.

¹⁵ Познић, Б., *Грађанско процесно право*, Београд, стр. 436.

чега произлази да правоснажне и извршне исправе губе својство извршности, али не и својство правноснажности.¹⁶ Ова процесноправна последица отварања стечајног поступка установљена је да се не би реметило равномерно намирење свих поверилаца.¹⁷ Слична решења прихваћена су и у упоредном праву земаља у окружењу, нпр. у праву Републике Хрватске, где отварање стечајног поступка спречава покретање индивидуалног извршног поступка и када је у питању остваривање права хипотекарних – различних поверилаца.¹⁸

Забрана извршења и намирења, која наступа *ex lege*, као последица отварања стечајног поступка, односи се пре свега на обичне - стечајне повериоце, али и на остваривање права различних поверилаца. Такође, забрана извршења и намирења односи се на категорију заложних поверилаца, као странака у стечајном поступку, уведена новелом из 2014. године. Према овој законској процесно-правној последици, од дана отварања стечајног поступка не може се против стечајног дужника, односно над његовом имовином, одредити и спровести принудно извршење, нити било која мера поступка извршења осим извршења која се односе на обавезе стечајне масе и трошкова стечајног поступка (чл. 93. ст. 1), а поступци који су у току прекидају се (чл. 93. ст. 2). Даном доношења решења о закључењу стечајног поступка, поступци принудног извршења обустављају се (чл. 93. ст. 3). Дакле, од дана отварања стечаја над стечајним дужником не може спроводити поступак принудног извршења ради намирења обавеза насталих пре отварања стечаја. Међутим, обавезе настале током стечајног поступка могу се принудно извршити – што је у потпуности у складу са Законом о стечају, јер обавезе настале у току поступка сматрају се трошковима стечајног поступка, оне се редовно и приоритетно намирују, пре потраживања поверилаца сврстаних у исплатне редове, па је и њихово принудно извршење могуће.¹⁹

2.1. Прекид и обустава извршног поступка

Новелом из 2017. године, измењено је правило о процесно-правним последицама, односно о дејству отварања стечајног поступка на извршни поступак који је у току, тако што је уместо обуставе прописан прекид извршног

¹⁶ Козар, В., *Коментар стечајних закона*, Београд, 2010, стр. 74.

¹⁷ Мићовић, М., *нав. дело*, стр. 148.

¹⁸ Стечајни закон (*Народне новине*, бр. 71/2015) забрану спровођења индивидуалног поступка извршења (*оврхе*) ради реализације права различних поверилаца, прописује у чл. 169: (5) Након отварања стечајног поступка различни вјеровници нису овлаштени покренути поступак оврхе или осигурања. (6) Поступци оврхе и осигурања из ставка 5. овога чланка који су у тијек у вријеме отварања стечајног поступка прекидају се. Прекинуте поступке оврхе и осигурања наставит ће суд који води стечајни поступак примјеном правила о уновчењу предмета на којима постоји различно право у стечајном поступку.

¹⁹ Кордић, Ј., Зечевић, Ђ., Словић, Н., Грчић, Ј., *нав. дело*, стр. 151.

поступка, што представља усклађивање са одредбама ЗИО, у коме се на основу чл. 39. сходно примењују и одредбе Закона о парничном поступку, па и правило из чл. 222. тач. 5. о обавезном прекиду поступка, према коме суд декларативним решењем утврђује прекид поступка кад наступе правне последице отварања поступка стечаја.

Нови ст. 3. у чл. 93. ЗС прецизиран је статус, односно одређен је начин окончања извршних поступака, који су били у току, на дан закључења стечајног поступка. Предвиђено је да се извршни поступци обустављају, што је одговарајућа правна последица закључења стечајног поступка.

Наведеним изменама направљена је правилна правно-теоријска разлика дејства отварања стечаја и закључења стечајног поступка на извршне поступке који су били у току на дан отварања стечаја. Најпре се извршни поступци, који су у току, прекидају, а када се стечајни поступак буде закључен, тада се и извршни поступак окончава обуставом. Закон о извршењу и обезбеђењу у чл. 128. прописује да се извршни поступак окончава обуставом или закључењем, а у чл. 129. ст. 1. да јавни извршитељ по службеној дужности решењем обуставља извршни поступак, у следећим случајевима: ако странка која је правно лице престане да постоји, а нема правног следбеника (тач. 4); из других разлога одређених овим или другим законом (тач. 7). Закључењем стечајног поступка долази до престанка стечајног дужника као правног лица, односно правног субјекта, и то без правног следбеника и он се брише из регистра привредних субјеката. Када стечајни дужник престане након закључења стечајног поступка, не постоји универзална сукцесија, коју закон и правна теорија подразумевају под правним следбеништвом, иако је могуће да постоје сингуларни правни следбеници – нпр. повериоци на које су пренета поједина потраживања стечајног дужника према његовим дужницима и сл. Према чл. 148. ст. 7. ЗС, решење о закључењу стечајног поступка објављује се на огласној табли суда и у "Службеном гласнику Републике Србије", а по правноснажности се доставља регистру привредних субјеката или другом одговарајућем регистру ради брисања стечајног дужника из тог регистра. Из наведеног правила следи закључак да стечајни дужник престаје да постоји као правно лице брисањем из регистра привредних субјеката, што је правна последица закључења стечајног поступка.

Такође, потребно је истаћи да прекинути извршни или парнични поступак, услед наступања правних последица отварања стечаја, или из другог разлога, не значи да је окончана парница, односно „извршење“.

С друге стране, ако је предлог за извршење поднет после отварања стечаја, исти ће бити одбачен као недозвољен, позивом на чл. 64. ст. 2. ЗИО и чл. 93. ст. 1. ЗС.

3. Неадекватан статус разлучних (обезбеђених) поверилаца као кључни недостатак постојећег стечајног оквира и разлог за доношење новела из 2017. године

Законска забрана извршења и намирења односи се и на остваривање права разлучних и заложних поверилаца. Међутим, дејство ове забране и на обезбеђене повериоце, окарактерисано је као један од кључних недостатака постојећег стечајног оквира, односно положаја разлучних поверилаца пре новела из 2017. године.²⁰ ЗС дефинише разлучне повериоце као повериоце који имају заложно право, законско право задржавања или право намирења на стварима и правима о којима се воде јавне књиге или регистри и имају право на првенствено намирење из средстава остварених продајом имовине, односно наплате потраживања на којој су стекли то право. Као такви разлучни повериоци нису стечајни повериоци, али ако је износ њиховог потраживања већи од износа средстава остварених продајом имовине на којој су стекли различно право, право на намирење за разлику у висини тих износа остварују као стечајни повериоци.

У упоредном праву статус обезбеђених поверилаца се знатно разликује. Разлике у статусу обезбеђених поверилаца одражавају различите приступе решавању проблема конфликта интереса - циљева максимизације вредности стечајне масе у корист свих поверилаца путем реорганизације или банкротства (ликвидације), с једне стране, и потребе за заштитом обезбеђених поверилаца и њихових интереса, с друге стране. Тако у стечајним оквирима који су оријентисани на „брзе“ ликвидације стечајног дужника, попут оних у Енглеској, Холандији или Шведској, продаја се догађа веома брзо након покретања стечајног поступка. С друге стране, велики број земаља је усвојио одредбе усмерене ка реорганизацији стечајног дужника. Кључно питање је у којој мери стечајни закон може да ограничи права разлучних поверилаца суспендујући њихова појединачна права за право које се остварује у стечају као колективном поступку према стечајној маси. То је од посебног значаја пошто погоршање положаја разлучних поверилаца угрожава приступ и увећава трошкове финансирања.

У пракси су могућа два приступа. Према првом, разлучни поверилац може да настави са извршењем и намирењем ван стечајног поступка. Предност овог приступа је то што обезбеђени поверилац у таквом систему сматра да је његово право боље заштићено, док дужник има подстицај да се понаша одговорно. С друге стране, такав приступ суштински онемогућава спровођење поступка реорганизације или продају друштва као правног лица. Могуће је да продајом

²⁰ Предлог закона о изменама и допунама Закона о стечају - Анализа ефеката, доступно на адреси: <http://www.parlament.gov.rs>, 30.11.2017, стр. 106. и 107.

оптерећене имовине разлучни поверилац не би био у потпуности намирен, док би стечајни повериоци остварили знатно мањи проценат намирења. Максимизација вредности стечајне масе као основни циљ стечајног поступка тиме би била угрожена, јер по правилу реорганизација захтева да дужник задржи кључну имовину која је најчешће оптерећена. Тиме би искључењем предметне имовине из стечајног поступка суштински било онемогућено спровођење стечајног поступка. На то јасно указује податак АЛСУ да је највећи део имовине стечајног дужника оптерећен. Такође, подстицај разлучног повериоца није увек исти. Разлучни повериоци понекад имају интерес се омогући продаја дужника као правног лица, како би се остварила већа продајна цена и боље намирење.

Други приступ подразумева да су разлучни повериоци укључени у стечајни поступак (на одређени период), током ког стечајни управник покушава да прода предузеће као правно лице. Током тог периода имовина над којом постоји разлучно право треба да буде адекватно обезбеђена. Савремени стечајни закони штите интерес разлучних поверилаца у погледу одређеног обезбеђења тако што се захтева адекватна заштита имовине или се омогућава укидање мера обезбеђења, односно забране извршења и намирења. Поред ових, могући су и други облици заштите интереса разлучних поверилаца који су специфични за поједина законодавства, на пример тиме што се предвиђа накнада штете у случају смањења вредности предметне имовине или се приписује камата.

ЗС, пре новела из 2017. године, иако је садржао одредбе о адекватној заштити и укидању мера обезбеђења које су одређене у претходном поступку, на захтев разлучних поверилаца, или укидање законске забране извршења и намирења после отварања стечаја, садржао је бројне мањкавости, док су поједини институти стечајног права којима се штити интерес разлучних поверилаца изостављени. Тиме је стечајни оквир стављао разлучне повериоце у неповољан положај, што увећава ризик и цену финансирања.²¹

Приликом доношења новела из 2017. разматрана је и могућност укидања законске забране извршења и намирења у случају да стечајни управник не започне поступак продаје у прописном року, али такво решење није усвојено. Чл. 93. ЗС, пре новела из 2017. године, садржао је одредбе којима се уређивао институт адекватне заштите и укидање мера обезбеђења. Укидање мера обезбеђења могло се донети у случају да не постоји адекватна заштита предмета разлучног права, односно ако се вредност те имовине смањује, без могућности да се разлучни поверилац заштити од таквог смањења вредности. У пракси су ове одредбе имале веома ретку примену.²² Поред тога, разлучном повериоцу омогућено је да захтева укидање мера обезбеђења ако су испуњену кумулативни услови - да предметна имовина нема кључни значај за

²¹ Исто, стр. 108

²² Исто, стр. 110.

реорганизацију и да је њена вредност мања од вредности обезбеђеног потраживања. Док је први услов изведен из циља стечајног поступка - други услов онемогућава различног повериоца да захтева укидање мера обезбеђења, када услед резидуала (разлике између вредности предметне имовине и вредности обезбеђеног потраживања) постоји интерес и других поверилаца у погледу предметне имовине. Решењима предвиђеним новелама из 2017. године појашњен је и олакшан механизам за укидање мера обезбеђења. Ипак, како би се створили подстицаји и повериоцу да буде ефикасан и да правовремено иницира продају, предвиђен је рок током ког он може реализовати ово право, након чега престаје правно дејство укидања мера.

4. Укидање мере обезбеђења и законске забране извршења и намирења

ЗС омогућава укидање или условљавање изречене мере забране извршења и намирења у претходном стечајном поступку из чл. 62. ст. 2. тач. 4) или укидање законске забране извршења и намирења из чл. 93 ст. 1. као процесноправне последице отварања стечајног поступка, стечајни судија. Реч је о правилима, од којих су већина заједничка како за укидање мера обезбеђења, које могу бити одређене у претходном стечајном поступку, тако и за укидање забране извршења и намирења, која наступа као правна последица отварања стечаја.

Новелом из 2017. године модификована су три досадашња разлога за укидање мораторијума, а одредбе које их уређују расподељене су у нове чл. 93а и 93б, док чл. 93в садржи заједничке одредбе за укидање мере обезбеђења, односно забране извршења и намирења, а чл. 93г уређује последице пропуштања уновчења имовине од стране различног, односно заложног повериоца у законом предвиђеном року.

4.1. Пропуштање адекватне заштите или смањење вредности имовине

Нови чл. 93а прописује дужност обезбеђивања адекватне заштите имовине, а као разлог за укидање мораторијума предвиђа пропуштање адекватне заштите или смањење вредности имовине, која је предмет обезбеђења.

У случају изрицања мере забране извршења и намирења из чл. 62. ст. 2. или у случају забране извршења и намирења из чл. 93. ст. 1, као процесноправне последице отварања стечаја, стечајни дужник, односно стечајни управник дужни су да обезбеде адекватну заштиту имовине, на начин којим ће осигурати да вредност и стање имовине остану непромењени (чл. 93а ст. 1)

Стечајни судија, на предлог стечајног управника, различног повериоца или заложног повериоца који докаже да је његово потраживање обезбеђено

зложним правом доспело делом или у целости, доноси одлуку о укидању мере обезбеђења из чл. 62. ст. 2. тач. 4. или забране извршења и намирења из чл. 93. ст. 1, у односу на имовину која је предмет обезбеђења, на период од девет месеци почев од дана објављивања огласа из чл. 93в ст. 1 (о укидању мере обезбеђења, односно забране извршења), ако је испуњен један од алтернативно прописаних услова, односно разлога: 1) стечајни дужник или стечајни управник нису на адекватан начин заштитили предметну имовину која је предмет различног, односно зложног права тако да је њена безбедност изложена ризику или 2) се вредност предметне имовине смањује, а нема друге могућности да се обезбеди примерена и ефикасна заштита од смањења вредности имовине (чл. 93а ст. 2).

Чл. 93а ст. 2. уређена је могућност укидања мере обезбеђења забране или привременог одлагања спровођења извршења према стечајном дужнику, укључујући и забрану или привремено одлагање које се односи на остваривање права различних и зложних поверилаца из чл. 62. ст. 2. тач. 4), као и законске забране извршења и намирења из чл. 93. ст. 1. Алтернативно прописани услови, односно разлози за укидање мораторијума, који се тичу неадекватне заштитите и постојања ризика по безбедност предметне имовине или смањивања њене вредности, исти су као и у одредбама из чл. 93. ст. 4. тач. 1 и 2. основног законског текста, које су брисане новелом из 2017. и „премештене“ у нови чл. 93а ст. 2.

Међутим, нове одредбе предвиђају значајне измене које се тичу предлагача – поред различног повериоца, сада предлог за укидање мораторијума могу поднети и зложни поверилац, као и стечајни управник. Такође, као кумулативни услов прописана је доспелост обезбеђеног потраживања (делом или у целости), који различни или зложни повериоца морају да докажу, али само приликом подношења предлога за укидање мере обезбеђења забране или привременог одлагања спровођења извршења из чл. 62. ст. 2. тач. 4), док доказивање доспелости није потребно за укидање законске забране извршења и намирења из чл. 93. ст. 1, јер је доспелост недоспелих потраживања према стечајном дужнику, једна од законских „последича отварања стечајног поступка на потраживања“ из чл. 81. ст. 1, у коме је прописано: „Даном отварања стечајног поступка, потраживања поверилаца према стечајном дужнику, која нису доспела, сматрају се доспелим.“²³ Закон више не тражи „писани захтев“, већ користи термин „предлог“ не прописујући његову форму, што значи да би предлог за укидање мораторијума могао бити дат и усмено.

Најзначајнија новина јесте временски ограничено укидање мораторијума на период од девет месеци почев од дана објављивања огласа о укидању мере обезбеђења, односно забране извршења (чл. 93а ст. 2), након чега се мера забране извршења и намирења у односу на ту имовину поново успостављена, сагласно чл. 93г који уређује последице пропуштања уновчења имовине од

²³ Мићовић, М., *нав. дело*, стр. 149.

стране разлучног, односно заложног повериоца у законом предвиђеном року. Јер, основни законски текст није прописивао временско ограничење укидања мораторијума. Период од девет месеци требало би да има значај само код укидања законске забране извршења и намирења након отварања стечајног поступка, док би ово временско ограничење било беспредметно код укидања мере обезбеђења, односно забране извршења и намирења одређене у претходном стечајном поступку, који не би требало да траје дуже од 30 дана од дана подношења предлога за покретање стечајног поступка од стране овлашћеног предлагача, сагласно правилу о року претходног стечајног поступка из чл. 67, а посебно имајући у виду и одредбу из чл. 68. ст. 1. у коме је прописано да „Ако је покренут претходни стечајни поступак, стечајни судија заказује рочиште ради расправљања о постојању стечајног разлога за отварање стечајног поступка најкасније у року од 30 дана од дана пријема предлога за покретање стечајног поступка.“ Међутим, како закон не прописује аутоматски престанак важења мера обезбеђења одређених решењем о покретању претходног стечајног поступка, истеком рока претходног стечајног поступка, а с обзиром да претходни стечајни поступак, у пракси, често траје много дуже од 30 дана, следи закључак да временско ограничење укидања мораторијума на период од девет месеци из чл. 93а ст. 2, рачунајући од дана објављивања огласа, има практичног значаја и код укидања мере обезбеђења забране или привременог одлагања спровођења извршења из чл. 62. ст. 2. тач. 4).

На овај начин дата је могућност самом разлучном, односно заложном повериоцу да спроведе судски или вансудски поступак намирења свог потраживања из обезбеђене имовине, под условима који предвиђени у циљу спречавања злоупотреба. Нпр, ако имовина која је предмет разлучног, односно заложног права није осигурана од пожара и других ризика њене случајне пропасти, због тога што стечајни дужни нема довољно средства да плати премију осигурања, остварен је законски разлог за укидање мораторијума. Уместо да банка или други поверилац, уместо стечајног дужника, плаћа премију осигурања (која би му се касније признала као обавеза стечајне масе), што је у пракси био чест случај, боље је повериоцу омогућити да заложну имовину продата у вансудском поступку, или да иницира судску продају у извршном поступку (чл. 93а. ст. 2. тач. 1). И у ситуацији када постоји приметан тренд снижења цена на тржишту некретнина, обезбеђени поверилац би могао поднети писмени захтев за доношење одлуке о укидању забране извршења и намирења у односу на имовину која је предмет разлучног или заложног права, позивајући се на то да се вредност предметне имовине смањује, а нема друге могућности да се обезбеди примерена и ефикасна заштита од смањења вредности имовине (чл. 93а. ст. 2. тач. 2). За износ који се разлучни поверилац намири у извршном поступку, смањује се потраживање тог повериоца у стечајном поступку.²⁴

²⁴ Обућина, Ј., *нав. чланак*, стр. 40.

У предлогу новела био је предвиђен краћи – шестомесечни рок, који је у усвојеном законском тексту продужен на девет месеци, јер је у делу стручне јавности првобитно предложено законско ограничење укидања мораторијума на шест месеци оцењено као прекратко, уз образложење да „није реално да се у том року прода предмет различног права имајући у виду рокове релевантних закона које уређују принудну продају као и праксу судова и осталих државних органа у погледу ажурности и рокова по којим поступају.“²⁵

Уместо одлуке о укидању мере обезбеђења или забране извршења и намирења, стечајни судија може да донесе одлуку о адекватној заштити имовине која је предмет различног, односно заложног права одређивањем једне или више од следећих мера: 1) исплата редовних новчаних надокнада различном повериоцу, чији је износ једнак износу за који се умањује вредност имовине или надокнада за стварне или предвиђене губитке; 2) замена имовине или одређивање додатне имовине која ће бити предмет различног, односно заложног права, на начин да се надокнади смањење вредности или губитак; 3) исплата дела прихода добијених коришћењем имовине која је предмет различног, односно заложног права различном, односно заложном повериоцу, до висине његовог обезбеђеног потраживања или предаја средстава добијених отуђењем ове имовине, ако је имовину отуђио стечајни дужник пре или током претходног стечајног поступка; 4) поправка, одржавање, осигурање или мере посебног обезбеђивања и чувања имовине; 5) друге заштитне мере или друге врсте надокнада за које стечајни судија сматра да ће заштитити вредност имовине различног повериоца (чл. 93а ст. 3).

Набројане мере адекватне заштите имовине, која је предмет обезбеђења, нису претрпеле значајније измене у односу на мере предвиђене у одредбама из чл. 93. ст. 7. основног законског текста, које су брисане новелом из 2017. и „премештене“ у нови чл. 93а ст. 3. Међутим, новина је да за одређивање једне или више наведених мера одлуком о адекватној заштити имовине, више није потребан „предлог различног повериоца“, већ их стечајни судија може одредити по службеној дужности, „уместо одлуке о укидању мере обезбеђења или забране извршења и намирења“ што значи под условом да је претходно поднет предлог за укидање мораторијума од стране овлашћених предлагача - различног повериоца, заложног повериоца или стечајног управника. Оцењено је да ово решење представља додатни механизам спречавања злоупотреба тако што се, уместо одлуке о укидању мера обезбеђења или забране извршења и намирења, одређује нека друга адекватна мера којом се постиже заштита имовине стечајног дужника и права различног, односно заложног повериоца.²⁶

²⁵ доступно на адреси: [https://www.amcham.rs/upload/Zakon%20o%20stecaju%20-%20AmCham%20komentar%20\(final\).pdf](https://www.amcham.rs/upload/Zakon%20o%20stecaju%20-%20AmCham%20komentar%20(final).pdf), 10. 04. 2018.

²⁶ Предлог закона о изменама и допунама Закона о стечају - III. Објашњење основних правних института и појединачних решења, доступно на адреси: <http://www.parlament.gov.rs>, 04.12.2017, стр. 35.

4.2. Имовина која није од значаја за реорганизацију, односно за продају правног лица

Новелом из 2017. године трећи разлог за укидање мораторијума, „пребачен“ је из чл. 93. ст. 5, који је брисан, у посебан нови чл. 93б, под насловом „Имовина која није од значаја за реорганизацију, односно за продају правног лица“ уз одређене значајне измене.

Чл. 93б регулисана је могућност укидања мере обезбеђења из чл. 62. ст. 2. тач. 4. или забране извршења или намирења из чл. 93. ст. 1. у односу на имовину која је предмет обезбеђења и то на период од девет месеци, под условом да је потраживање заложног или разлучног повериоца доспело делимично или у целости и ако је вредност предметне имовине мања од износа обезбеђеног потраживања. Оваква одлука се може донети само у погледу имовине која није од кључног значаја за реорганизацију, односно продају стечајног дужника као правног лица.²⁷

Стечајни судија, на предлог разлучног повериоца или заложног повериоца који докаже да је његово потраживање обезбеђено заложним правом доспело делом или у целости, који садржи процену вредности имовине која је предмет разлучног, односно заложног права, сачињену од стране овлашћеног стручног лица (проценитеља), која није старија од 12 месеци, доноси одлуку о укидању мера обезбеђења из чл. 62. ст. 2. тач. 4) или забране извршења или намирења из чл. 93. ст. 1. у односу на ту имовину на период од девет месеци почев од дана објављивања огласа из чл. 93в ст. 1, о укидању мере обезбеђења, односно забране извршења, ако је вредност предметне имовине мања од износа обезбеђеног потраживања тог повериоца (чл. 93б ст. 1) Стечајни судија, међутим, неће донети одлуку о укидању мере обезбеђења, односно забране извршења и намирења ако стечајни управник докаже (терет доказивања пребачен на стечајног управника) да је предметна имовина од кључног значаја за реорганизацију, односно за продају стечајног дужника као правног лица (чл. 93б ст. 2).

Нове одредбе предвиђају измене које се тичу предлагача – поред разлучног повериоца, сада предлог за укидање мораторијума може поднети и заложни поверилац. Такође, као кумулативни услов прописана је доспелост обезбеђеног потраживања (делом или у целости), који разлучни или заложни повериоца морају да докажу, али само приликом подношења предлога за укидање мере обезбеђења забране или привременог одлагања спровођења извршења из чл. 62. ст. 2. тач. 4, док доказивање доспелости потраживања није потребно за укидање законске забране извршења и намирења из чл. 93. ст. 1, јер је доспелост недоспелих потраживања према стечајном дужнику, једна од законских „последича отварања стечајног поступка на потраживања“ из чл. 81. ст. 1, у коме је прописано: „Даном отварања стечајног поступка, потраживања

²⁷ Исто.

поверилаца према стечајном дужнику, која нису доспела, сматрају се доспелим.“ Закон више не тражи „писани захтев“, већ користи термин „предлог“ не прописујући његову форму, што значи да би предлог за укидање мораторијума могао бити дат и усмено.

Најзначајнија новина јесте временски ограничено укидање мораторијума на период од девет месеци почев од дана објављивања огласа о укидању мере обезбеђења, односно забране извршења (чл. 93б ст. 1), након чега се мера забране извршења и намирања у односу на ту имовину поново успостављена, сагласно чл. 93г који уређује последице пропуштања уновчења имовине од стране различног, односно заложног повериоца у законом предвиђеном року. Јер, основни законски текст није прописивао временско ограничење укидања мораторијума.

На наведени начин омогућено је различном повериоцу, а од новела из 2017 и заложном повериоцу, да своје потраживање реализује кроз извршни поступак, као поступак појединачног извршења, индивидуалним намирањем, или вансудски поступак намирања у складу са чл. 29 – 38. Закона о хипотеци, са истим обележјима, уколико су испуњена два кумулативна услова: 1. да је вредност предметне имовине мања од износа обезбеђеног потраживања и 2. да предметна имовина није од кључног значаја за реорганизацију, односно за продају стечајног дужника као правног лица. Овим правилима о укидању мораторијума омогућава се обезбеђеном повериоцу да оствари своје право у извршном поступку који је започет пре отварања стечаја, или да покрене нови извршни поступак, а истовремено овим се не утиче на права стечајних поверилаца, с обзиром да се ради о имовини чија је вредност мања од износа обезбеђеног потраживања, па стечајни повериоци због права приоритетног намирања обезбеђеног повериоца²⁸ неће моћи да се намире из цене добијене продајом имовине оптерећене хипотеком или заложним правом, која није од кључног значаја у случају реорганизације, односно за продају стечајног дужника као правног лица. Новелом из 2017. године, поред реорганизације додата је продаја стечајног дужника као правног лица у односу на коју се цени значај предметне имовине.

Разлика у односу на основни текст јесте у томе што је стечајни судија „могао“ да донесе одлуку о укидању мораторијама, док је од новеле из 2014. године укидање мораторијума императивно, тј. стечајном судији није дато дискреционо овлашћење, већ он мора укинути мораторијум ако оцени да

²⁸ Право приоритетног намирања остварује се у складу са чл. 133. ст. 12. у коме је прописано: „Ако је имовина била предмет обезбеђења потраживања једног или више различних и заложних поверилаца из остварене цене првенствено се намирују трошкови продаје и други неопходни трошкови (трошкови процене имовине, трошкови оглашавања, законске обавезе и сл.), који укључују и награду стечајног управника, а из преосталог износа исплаћују се различни повериоци чије је потраживање било обезбеђено продатом имовином и заложни у складу са њиховим правом приоритета.“

предметна имовина није од кључног значаја за реорганизацију, а од новеле из 2017. године ни за продају стечајног дужника као правног лица (користи се термин „доноси одлуку о укидању...“ уместо „може да донесе одлуку о укидању...“ Међутим, новелама од 2017. године, у суштини укинута је дискреционо овлашћење стечајног судије да оцени да ли је имовина од кључног значаја за реорганизацију, односно за продају стечајног дужника као правног лица, или не, од чега зависи одлука о укидању мораторијума, тако што је прописано да стечајни судија, неће донети одлуку о укидању мере обезбеђења, односно забране извршења и намирења ако стечајни управник докаже да је предметна имовина од кључног значаја за реорганизацију, односно за продају стечајног дужника као правног лица (чл. 93б ст. 2). Дакле, прво, уведена је обавеза доказивања значаја имовине за реорганизацију или продају стечајног дужника као правног лица, и друго, терет доказивања пребачен на стечајног управника. То значи да закон имплицитно претпоставља да имовина која је предмет разлучног, односно заложног права, није од кључног значаја за реорганизацију или продају стечајног дужника, али допушта да стечајни управни докажује супротно (оборива законска претпоставка). Стога, новела из 2017. представља битну промену у односу на сва досадашња законска решења.

У стручној јавности усвојено законско решење изложено је критици, уз образложење да је „потребно јасно дефинисати на који ће начин стечајни управник доказати да је предметна имовина од кључног значаја за реорганизацију, односно продају стечајног дужника као правног лица, имајући у виду да је интерес стечајног управника потпуно супротан интересу разлучног повериоца, односно чињеницу да је интерес стечајног управника да се имовина задржи у стечајној маси због награде које може очекивати у том случају док је интерес разлучног повериоца да може да се намири на бржи, једноставнији и економичнији начин ван стечаја.“ Предложено је да наведене чињенице стечајни управник „докаже на основу процене овлашћеног стручног лица“, односно да се цитирана законска одредба на тај начин измени.²⁹

4.3. Заједничке одредбе за укидање мере обезбеђења и законске забране извршења и намирења

Новелом из 2017. године додат је чл. 93в који садржи заједничке одредбе за укидање мере обезбеђења, односно законске забране извршења и намирења у случају пропуштања адекватне заштите или смањење вредности имовине из чл. 93а, као и у погледу оптерећене имовине која није од значаја за реорганизацију, односно за продају правног лица (чл. 93б).

О предлогу за укидање мораторијума из чл. 93а и 93б стечајни судија одлучује решењем, у року од 15 дана од дана пријема предлога. У случају

²⁹ доступно на адреси: [https://www.amcham.rs/upload/Zakon%20o%20stecaju%20-%20AmCham%20komentari%20\(final\).pdf](https://www.amcham.rs/upload/Zakon%20o%20stecaju%20-%20AmCham%20komentari%20(final).pdf), 10.04.2018.

укидања мере обезбеђења, односно забране извршења и намирења, стечајни судија по правноснажности тог решења објављује оглас о укидању мере обезбеђења, односно забране извршења и намирења сходном применом правила из чл. 71. ст. 3. о подацима које мора да садржи оглас о отварању стечајног поступка. Предлагач је у обавези да по закључку суда предујми трошкове објављивања овог огласа, у супротном суд ће одбацити предлог (ст. 1). На решење о предлогу за укидање мораторијума право жалбе имају стечајни управник, одбор поверилаца и разлучни, односно заложни поверилац који има различно, односно заложно право на имовини која је предмет тог решења (ст. 2).

Међутим лица повезана са стечајним дужником у смислу чл. 125. ЗС³⁰ немају право на подношење предлога за укидање мораторијума из чл. 93а и 93б овог закона, осим лица која се у оквиру своје редовне делатности баве давањем кредита и зајмова (ст. 3). Новелирани ЗС разликује „међусобно повезана лица“ која се одређују према дефиницији из Закона о привредним друштвима³¹, нпр. када се као повериоци једног истог стечајног дужника појављују више међусобно повезаних поверилаца, а која нису ни у каквој вези са стечајним дужником, и за ова лица важи ограничење да не могу имати више од једног члана одбора поверилаца (чл. 38. ст. 7), од „лица повезаних са стечајним дужником“, на која се односи дефиниција повезаних лица из чл. 125. ЗС, и за која је прописана забрана чланства у одбору поверилаца (чл. 38. ст. 8) и друге забране и ограничења права.³²

По правноснажности решења о укидању мере обезбеђења, односно забране извршења и намирења, стечајни управник нема право да на било који начин

³⁰ Повезаним лицима стечајног дужника у смислу овог закона сматрају се:

- 1) директор, члан органа управљања или органа надзора стечајног дужника;
- 2) члан стечајног дужника који за његове обавезе одговара целокупном својом имовином;
- 3) члан или акционар са значајним учешћем у капиталу стечајног дужника;
- 4) правно лице које стечајни дужник контролише у смислу закона којим се уређују привредна друштва;
- 5) лица која због свог посебног положаја у друштву имају приступ поверљивим информацијама или имају могућност да се упознају са финансијским стањем стечајног дужника;
- 6) лице које је фактички у позицији да врши значајнији утицај на пословање стечајног дужника;
- 7) лице које је сродник по крви у правој линији без обзира на степен или у побочној линији до четвртог степена сродства, сродник по тазбини до другог степена сродства или брачни друг физичких лица из тач. 1), 2), 3), 5) и 6) овог члана.

³¹ *Службени гласник РС*, бр. 36/11, 99/11, 83/2014, 5/2015

³² Козар, В., *Измена положаја повезаних лица у стечајном поступку*, Право и привреда, бр. 1- 3/2015, стр. 43–57.

располаже имовином која је предмет решења, укључујући давање у закуп или оптерећивање те имовине (ст. 4).

У случају да је објављен оглас за продају имовине која је предмет предлога из чл. 93а и 93б овог закона, рок за одлуку о предлогу за укидање мораторијума почиње да тече по неуспелом окончању тог поступка продаје (ст. 5).

Евентуално оспоравање потраживања или оспоравање разлучног, односно заложног права од стране стечајног управника, као и вођење парнице за утврђење постојања потраживања или постојање разлучног, односно заложног права, нема утицаја на право разлучног, односно заложног повериоца да суду предложи укидање мере обезбеђења, односно забране извршења и намирења у складу са чл. 93а и 93б овог закона (ст. 1).

Цитираним чл. 93в регулисан је механизам по којем стечајни судија одлучује о предлогу разлучног, односно заложног повериоца. Стечајни судија доноси одлуку у року од 15 дана од дана подношења предлога, док - у случају усвајања таквог предлога, а након правноснажности решења о усвајању, стечајни судија објављује и оглас о укидању мера обезбеђења, односно законске забране извршења, чиме се иде у смеру транспарентности поступка и поуздања трећих лица у објављене податке. Дозвољено је право жалбе искључиво заинтересованим лицима: стечајном управнику, одбору поверилаца и разлучном, односно заложном повериоцу који има разлучно, односно заложно право на имовини која је предмет односног решења. Истовремено извршено је и прецизирање права разлучних, односно заложних поверилаца, у случају оспоравања њихових обезбеђених потраживања, односно права, како би се отклониле правне недоумице и евентуално различита тумачења у вези са применом чл. 93а и 93б.³³

Новелом из 2017. године задржан је исти рок за одлучивање, прописан у новелама чл. 93. ст. 6. из 2014. године, а којим је измењено правило из основног законског текста, према коме се, ако стечајни судија у прописаном року не одлучи по захтеву, сматрало да је забрана извршења привремено укинута у односу на подносиоца захтева у оној мери у којој је укидање неопходно за остваривање права разлучног повериоца на имовини која је предмет обезбеђења његове имовине у складу са законом. Дакле, у основном законском тексту постојала је фикција привременог укидања забране извршења (суспендовање мораторијума), ако стечајни судија у прописаном року није одлучио о захтеву. Новелирани закон, укључујући и измене из 2017, не прописује санкцију, односно одговарајућу правну последицу ако стечајни судија у прописаном року не одлучи о предлогу за укидање мораторијума.

³³ Предлог закона о изменама и допунама Закона о стечају - III. Објашњење основних правних института и појединачних решења, доступно на адреси: <http://www.parlament.gov.rs>, 04. 12. 2017, стр. 35.

5. Поново успостављање забране извршења и намирења због пропуштања рока за уновчење имовине од стране разлучног или заложног повериоца

Новелом из 2017. године додат је чл. 93г који регулише поново успостављање забране извршења и намирења као правне последице пропуштања уновчења имовине од стране разлучног, односно заложног повериоца у прописаном року.

У случају да разлучни, односно заложни поверилац пропусти да уновчи имовину која је предмет решења о укидању мере обезбеђења, односно забране извршења и намирења из чл. 93а и 93б у року од девет месеци од правноснажности тог решења, стечајни судија ће по службеној дужности донети декларативно решење којим ће констатовати да је мера забране извршења и намирења у односу на ту имовину *ex lege* поново успостављена (ст. 1). На предлог разлучног, односно заложног повериоца који је поднет пре истека наведеног рока од девет месеци, стечајни судија ће продужити рок за уновчење имовине једном за три месеца, ако разлучни, односно заложни поверилац достави доказ да је у оквиру поступка уновчења објављен оглас о продаји имовине која је предмет решења о укидању мере обезбеђења, односно забране извршења и намирења (ст. 2). По правноснажности решења којим се констатује поново успостављање забране извршења и намирења, стечајни управник стиче право продаје и располагања имовином сходно одредбама ЗС (ст. 3). Против решења о поновном успостављању забране извршења и намирења дозвољена је жалба суду вишег степена, дакле Привредном апелационом суду, преко првостепеног суда, у року од осам дана од дана објављивања решења на огласној табли суда, односно од дана достављања решења учесницима у поступку, према општем правилу из чл. 46. ст. 1. ЗС.

Цитираним чл. 93г уређене су последице пропуштања уновчења имовине од стране разлучног, односно заложног поверилаца. У случају да разлучни, односно заложни поверилац пропусти да уновчи имовину која је предмет решења о укидању мере забране извршења и намирења из чл. 93а или 93б у року од девет месеци од правноснажности решења, стечајни судија по службеној дужности доноси решење којим ће констатовати да је мера забране извршења и намирења у односу на ту имовину поново успостављена. Закон прописује поновно успостављање само мере забране извршења и намирења, дакле мере обезбеђења из претходног стечајног поступка предвиђене чл. 62. ст. 2. тач. 4, иако је очигледно да због пропуштања рока за уновчење имовине, поново успоставља и законска забрана извршења и намирења као правна последица отварања стечајног поступка из чл. 93. ст. 1. Дозвољена је могућност продужења рока за додатна три месеца, за случај да разлучни, односно заложни поверилац докаже да је поступак намирења из обезбеђене имовине започет, конкретно да је објављен оглас о продаји.

Новим одредбама из чл. 93а, 93б, 93в и 93г уведен је потпуно нови модел намирења обезбеђених поверилаца, чиме је, између осталог, извршено унапређење целокупног механизма уновчења имовине стечајног дужника. Обезбеђени повериоци добијају могућност да самостално спроведу поступак индивидуалног намирења свог потраживања из имовине на којој имају залогу. Уважавајући поступке уновчења имовине предвиђене посебним законима, радње које се морају предузети у том поступку и судску праксу, прописан је рок од девет месеци у оквиру којег се дозвољава индивидуално намирење обезбеђених поверилаца, након укидања мораторијума. У случају да разлучни и заложни повериоци не спроведу намирење у том периоду, ово право им се ускраћује, осим у случајевима подношења предлога за продужење рока. Могућност продужења рока на предлог разлучног или заложног повериоца предвиђена због великог броја случајева из праксе, који показују да се поступак уновчења имовине може, из различитих разлога, одужити. Нови модел растеређује поступак стечаја, трошкови стечајног поступка се значајно смањују, а стечајни управник у потпуности може наставити спровођење поступка у односу на преосталу имовину.³⁴ У односу на конкретну имовину која је предмет одлуке о укидању мера обезбеђења или законске забране извршења и намирења, стечајни управник наставља са уновчењем после рока од девет, односно дванаест месеци. На тај начин је очувано начело хитности стечајног поступка. Додатно, бројни случајеви из праксе показали су да се и у оквиру самог стечајног поступка, уновчење имовине стечајног дужника спроводи у року који вишеструко прелази рок од девет месеци. Поред наведеног, усвојено решење представља и приближавања упоредним законским решењима и пракси, која су показала да је резултат овог модела ефикаснији стечајни поступак, избегавање недоумица у погледу обима имовине стечајног дужника, остваривање права обезбеђених поверилаца у току стечајног поступка. Потребно је посебно нагласити да обезбеђени повериоци, и након отварања стечајног поступка, задржавају своје право приоритетног намирења из обезбеђене имовине, па је усвојени нови модел у потпуности у складу са положајем и правима обезбеђених поверилаца и у стечајном поступку. Поред тога, очекује се да намера и заинтересованост ових поверилаца за намирење сопственог потраживања кроз обезбеђену имовину допринесе ефикасности спровођења модела у пракси. Усвојени нови модел представља приближавање домаћег законодавства Директиви ЕУ која препознаје и констатује специфичности положаја обезбеђених поверилаца, уз уважавање њиховог права на одвојено, односно издвојено намирење из вредности заложене имовине.³⁵

³⁴ Исто, стр. 36.

³⁵ Исто.

6. Закључак

Мораторијум је забрана спровођења индивидуалног принудног извршења на имовини стечајног дужника, у циљу намирења потраживања појединачног повериоца, и наступа обавезно као процесноправна последица даном отварања стечајног поступка или факултативно – ако суд у претходном стечајном поступку одреди меру обезбеђења која садржи такву забрану.

Последице законске забране принудног извршења и ове мере обезбеђења, у суштини су исте – онемогућава се спровођење индивидуалног извршења на имовини стечајног дужника, у циљу намирења потраживања појединачног повериоца. Појам „мораторијум“ правилније је користити за означавање привремене забране спровођења извршења на основу мере обезбеђења, којом се уводи привремено „мировање дугова“ док се не одлучи о предлогу за отварање стечајног поступка.

Новелом из 2017. године, измењено је правило о дејству отварања стечајног поступка на извршни поступак који је у току, тако што је уместо обуставе прописан прекид извршног поступка, што представља усклађивање са одредбама ЗИО. Даном доношења решења о закључењу стечајног поступка, поступци принудног извршења, који су били у току на дан закључења стечајног поступка, обустављају се.

Новим одредбама из чл. 93а, 93б, 93в и 93г уведен је потпуно нови модел намирења обезбеђених поверилаца, чиме је, између осталог, извршено унапређење целокупног механизма уновчења имовине стечајног дужника. Обезбеђени повериоци добијају могућност да самостално спроведу поступак индивидуалног намирења свог потраживања из имовине на којој имају залогу. Уважавајући поступке уновчења имовине предвиђене посебним законима, радње које се морају предузети у том поступку и судску праксу, прописан је рок од девет месеци у оквиру којег се дозвољава индивидуално намирење обезбеђених поверилаца, након укидања мораторијума. У случају да разлучни и заложни повериоци не спроведу намирење у том периоду, ово право им се ускраћује, осим у случајевима подношења предлога за продужење рока.

Укинуто је дискреционо овлашћење стечајног судије да оцени да ли је имовина од кључног значаја за реорганизацију, односно за продају стечајног дужника као правног лица, или не, од чега зависи одлука о укидању мораторијума, тако што је прописано да стечајни судија, неће донети одлуку о укидању мере обезбеђења, односно забране извршења и намирења ако стечајни управник докаже да је предметна имовина од кључног значаја за реорганизацију, односно за продају стечајног дужника као правног лица (чл. 93б ст. 2). Тиме је уведена обавеза доказивања значаја имовине за реорганизацију или продају стечајног дужника као правног лица, и друго, терет доказивања пребачен на стечајног управника.

*Vladimir Kozar, Ph.D., Ph.D., Associate Professor
Faculty of Law, University Business Academy in Novi Sad
Nemanja Aleksić, PhD, Attorney at law, Novi Sad*

PROHIBITION OF ENFORCEMENT AND SETTLEMENT AS A PROCEDURAL LEGAL CONSEQUENCE OF THE OPENING OF BANKRUPTCY PROCEEDINGS

Summary

The Law on Amendments to the Law on Bankruptcy, which entered into force on December 25, 2017, has significantly changed the conditions for determining the security measures in the previous bankruptcy proceedings. Also, the provisions on legal prohibition of enforcement and settlement as a legal consequence of the opening of the bankruptcy proceedings were amended, and new rules on the abolition of the moratorium at the request of the secured and lien creditors were laid down. Special attention was paid to the novelty legal provisions on moratorium, introducing a ban on creditors to exercise their rights in the enforcement proceedings, as a procedure for individual enforcement, and in the light of the forthcoming possibility of opening of bankruptcy proceedings as a procedure of the general enforcement. The most important novelty is the time-limited abolition of the moratorium for a period of nine months starting from the date of publication of the announcement on the abolition of the measure of security or the prohibition of enforcement (Article 93a paragraph 2), after which the measure of enforcement and settlement in relation to that property is re-established, in accordance with Article 93g which regulates the consequences of the failure to cash out the property by a secured, ie lien creditor within the prescribed deadline, because the basic legal text did not prescribe a time limit for the abolition of the moratorium. In this way, it was possible for the secured creditor, and from the 2017 amendment also the lien creditor, to enforce their claim through the enforcement procedure, as a procedure of individual enforcement, by individual settlement, or out-of-court settlement procedure in accordance with Art. 29 - 38 of the Mortgage Act, with the same features, if two cumulative conditions are met: 1. that the value of the property in question is lower than the amount of secured claim; and 2. that the property in question is not crucial for the reorganization or sale of the bankruptcy debtor as legal entity. In the event that the secured or lien creditor fails to redeem the assets that are the subject of the decision on termination of the measure of prohibition of enforcement and settlement referred to in Art. 93a or 93b, within nine months of the validity of the decision, the bankruptcy judge ex officio issues a decision stating that the measure of prohibition of enforcement and settlement in relation to that property has been re-established. The legal prohibition of enforcement and

settlement also applies to the exercise of the rights of secured and lien creditors. However, the effect of this prohibition on secured creditors was characterized as one of the key irregularities of the existing bankruptcy framework, that is, the position of the secured creditors before the 2017 novelty.

Key words: *prohibition of enforcement; moratorium; mortgage; bankruptcy; secured creditor; bankruptcy debtor; opening of bankruptcy proceedings; property; deadline; redeeming.*

Литература

- Гњатовић, Д., *О мораторијуму земљорадничких дугова - хронологија једног дуготрајног провизоријума*, Банкарство, бр. 7-8/2011.
- Гњатовић, Д., *Привилегована аграрна банка у улози ликвидационе банке*, Банкарство, бр. 9-10/2011.
- Дукић Мијатовић, М., *Водич кроз стечајни поступак*, Нови Сад, 2010.
- Јовановић – Zattila, М., Чоловић, В., *Стечајно право*, Београд, 2007.
- Кордић, Ј., Зечевић, Ђ., Словић, Н., Грчић, Ј., *Коментар Закона о стечају и националних стандарда*, 3 издање, Београд, 2013.
- Козар, В., Алексић, Н., *Коментар закона о стечају са новелама из 2017. године и судском праксом*, Београд, 2018.
- Козар, В., *Правне последице споразумног финансијског реструктурирања привредних друштава*, Право и привреда, бр. 4-6/2012.
- Козар, В., *Коментар стечајних закона*, Београд, 2010.
- Козар, В., *Измена положаја повезаних лица у стечајном поступку*, Право и привреда, бр. 1- 3/2015.
- Мићовић, М., *Привредно право*, Крагујевац, 2010.
- Познић, Б., *Грађанско процесно право*, Београд.
- Обућина, Ј., *Однос претходног стечајног поступка и поступка спровођења извршења ради намирења новчаног потраживања на непокретностима*, Право и привреда, бр. 1-3/2017.
- Закон о изменама и допунама Закона о стечају, *Службени гласник РС*, бр. 113/2017
- Закон о стечају, *Службени гласник РС*, бр. 104/2009, 99/2011, 71/2012 (Одлука Уставног суда), 83/2014, 113/2017.
- Закон о стечајном поступку, *Службени гласник РС*, бр. 84/2004, 85/2005.
- Закон о принудном поравнању, стечају и ликвидацији, *Службени лист СФРЈ* бр. 84/89 и *Службени лист СРЈ* бр. 37/93 и 28/96.
- Закон о извршењу и обезбеђењу, *Службени гласник РС*, бр. 106/2015, 106/2016 (Аутентично тумачење), 113/2017 (Аутентично тумачење).
- Стечајни закон, *Народне новине*, бр. 71/2015.

Владимир Козар, Немања Алексић, Забрана извршења и намирења као процесноправна последица отварања стечајног поступка (стр. 919-942)

Закон о привредним друштвима, *Службени гласник РС*, бр. 36/11, 99/11, 83/2014, 5/2015.

Предлог закона о изменама и допунама Закона о стечају - III. Објашњење основних правних института и појединачних решења, доступно на адреси: <http://www.parlament.gov.rs>, 04.12.2017.

Предлог закона о изменама и допунама Закона о стечају - Анализа ефеката, доступно на адреси: <http://www.parlament.gov.rs>, 30.11.2017.

[https://www.amcham.rs/upload/Zakon%20o%20stecaju%20%20AmCham%20komentari%20\(final\).pdf](https://www.amcham.rs/upload/Zakon%20o%20stecaju%20%20AmCham%20komentari%20(final).pdf), 10.04.2018.

CIP - Каталогизација у публикацији -
Народна библиотека Србије, Београд

338.46:34(082)

САВРЕМЕНИ правни промет и услуге / уредник Миодраг Мићовић. -
Крагујевац
: Правни факултет Универзитета, 2018 (Краљево : Кварк). - XII,
1120 стр.
; 24 cm

Тираж 100. - Напомене и библиографске референце уз текст. -
Библиографија
уз сваки рад. - Summaries.

ISBN 978-86-7623-081-5

а) Услуге - Правна заштита - Зборници б) Услужне делатности -
Правни
аспект - Зборници
COBISS.SR-ID 263673356